

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

H. de Jong — Amsterdam

„Uit werken gerechtvaardigd“

Jak. 2:20-26 ¹⁾

De onrustbarende ontkerkelijking en verwereldlijking van ons volk, waarover vandaag zoveel gedacht en nog meer geschreven wordt, heeft niet enkel nadelen. Een voordeel is dat ons geloof z'n vanzelfsprekendheid verliest, waardoor het weer meer geloof kan worden, vreemd en onaan-gepast in de wereld.

Iemand heeft eens gezegd, dat sommige bijbelteksten in kringen waarin het geloof vanzelfsprekend is, zo'n noodlottige bekendheid kunnen hebben. Zodat het vreemde, het ongehoorde ervan niemand meer opvalt. Dat is waar.

Zo is het ook waar, dat sommige bijbelteksten bij voorbaat al weinig kans bij ons krijgen om hun oorspronkelijke stem over ons leven te verheffen, omdat ze een rol hebben gespeeld in de kerkgeschiedenis en door die rol haast voor goed gekleurd zijn.

Zo acht ik het waarschijnlijk dat kerkmensen die in de gids de bijbeltekst voor vanmiddag, Jak. 2:20-26, hebben zien staan en daarbij het thema van mijn praatje, „door werken gerechtvaardigd“, onmiddellijk hebben gedacht: o. die ds gaat 't natuurlijk nog hebben over de kerkhervorming die we de vorige week, 31 oktober, hebben herdacht en hij gaat uiteenzetten dat wat Jakobus hier schrijft over het gerechtvaardigd worden uit de werken, toch niet in strijd is met wat Paulus schrijft over de rechtvaardiging door het geloof en dat Luther, die soms zo hartverwarmend kon doordriven, zich toch vergiste toen hij de brief van Jakobus juist vanwege dit gedeelte een strooien brief noemde.

Nu, hoe blij wij ook mogen zijn met de kerkhervorming van de zestiende eeuw, dat grote hoogtepunt van de kerkgeschiedenis, waar wij nog van profiteren, van tijd tot tijd moeten wij toch het boek van de kerk-geschiedenis eens helemaal dicht kunnen doen, om alleen de Heilige Schrift te openen en de sprake daarvan te beluisteren, niet met kerkelijke oren, maar met de oren van een belangstellende buitenstaander. Dan kunnen wij soms verrassende ontdekkingen doen.

Jakobus zegt in dit stuk van zijn brief dat ons christelijk geloof meer is dan een mening over de dingen, meer dan een opinie. Dat er daden, dat er een gedrag mee gepaard gaat, 'werken' zagezegd.

Nu zijn er veel mensen die op deze waarheid onmiddellijk afstuiven. Een mening, een opinie, het denken in 't algemeen, vinden ze maar iets vaags; nee, het doen, dát zet zoden aan de dijk. Zo zijn er vandaag ook nogal wat mensen, die bezig zijn van het christelijk geloof af te vallen, maar voor het christelijke doen, goede werken, naastenliefde en zo, nog wel een goed woordje over hebben en dat deel van het geloof ook wel willen vasthouden en meenemen. Voor diegenen komt Jakobus' brief met z'n nadruk op de werken zeer gelegen. „Daar kan ik tenminste wat mee“ hoor je ze zeggen.

Nu wil ik die nadruk van Jakobus op de werken geen ogenblik aantasten. Maar wel wil ik een ogenblik letten op de aard van die werken waar Jakobus 't over heeft. Om dan te merken dat 't geloofswerken zijn, d.w.z. een gedrag waar je het geloof geen moment bij kunt wegdenken.

Hebt u namelijk wel eens gelet op die twee voorbeelden die Jakobus noemt? Abraham en Rachab? Twee bekende figuren uit de bijbelse geschiedenis. Maar hier heb je nu het gevaar van die noodlottige bekendheid, waarover ik 't had.

Want Abraham staat in de christelijke gemeente bekend als de vader der gelovigen. Als zodanig is hij omgeven door een sfeer van heiligheid. Daar hoeft hij bij ons niets voor te doen. Zijn daden zijn voor ons vanzelfsprekend goed. En doordoor luisteren we niet eens scherp naar dit voorbeeld van Jakobus over Abraham en zijn geloofswerken. Maar trek die roemruchtigheid nu eens een ogenblik van Abraham af en zie hem dan op weg om zijn zoon Isaäk te gaan offeren. Dan is hij toch de kwetsbaarheid

zelve? Kan hij rekenen op wereldse bijval, omdat hij als gelovige „niet kletst, maar daden stelt“? Nee, als je aan zijn geloof voorbij ziet, is Abraham hier een misdadiger, die uit de ouderlijke macht ontzet moet worden, ja, die nodig opgesloten moet worden. En opvoedkundigen zeggen dat het verhaal van zijn offer beslist niet aan kinderen kan worden doorverteld. Het 'werk' van Abraham door wereldse ogen beschouwd is werkelijk van a tot z onaanvaardbaar. Pas als je zijn geloof deelt, wordt dat anders. Zijn geloof, dat 't God de Here was die dit offer beval en dat 't God de Here was die bij machte was de geofferde Isaäk in het leven terug te brengen, — zoals elders in de Schrift staat. Als je dit geloof uit 't oog verliest, dan is de het werk van vader Abraham volstrekt verwerpelijk.

Precies zo staat 't met Rachab, die de verspieders in haar huis opnam in de tijd dat Jozua gereed stond, Kanaän binnen te trekken. Ook zij, Rachab, staat voor bijbelkenners bekend als een geloofsheldin: „door het geloof heeft Rachab...“ Ja, maar trek die roem eens een ogenblik van haar af en probeer eens een momentje met de ogen van de wereld naar haar te kijken. Dan is zij toch een vuile landverraadster, die het volgens normaal oorlogsrecht verdiende om tegen de muur te worden gezet. Wat rechtvaardigde haar doen, haar werk, haar gedrag dan? Alleen het geloof! Dat ze dus achter die oprukkende vijand Israël de God van hemel en aarde zag, die bezig was voor zijn volk plaats te bereiden en dat voor dat wereldbelangrijke feit elk nationaal gevoel moest wijken. Haar gedrag moet helemaal vanuit dit geloof verklaard worden. Laat je dit geloof buiten beschouwing dan is zij, net als Abraham, een misdadigster, die onze verachting verdient.

Wat wil ik hiermee zeggen? Dit, dat wij de brief van Jakobus niet kunnen gebruiken om aan ons geloof een wereldse draai te geven. Wereldse draai — ik bedoel dat wij allemaal van tijd tot tijd de neiging hebben om te denken en te zeggen: ach, dat geloof van ons, wij komen er niet mee over in de wereld. Laten wij maar overstappen op de christelijke daden, daarmee zullen wij de mensen meer overtuigen.

Maar dan laat Jakobus ons zien, dat geloof en daden zo met elkaar verweven zijn, dat ze niet van elkaar gescheiden kunnen worden. M.a.w. dat de christelijke daad telkens opnieuw weer zo sterk blijkt christelijke daad te zijn, en handelen dat van a tot z door het geloof bepaald is, dat de wereld het in de verste verte niet herkent en er zich zelfs met afschuw van afwendt. Door vanuit het geloof te werken zullen wij ons alleen maar bij God, niet bij de wereld kunnen rechtvaardigen.

Inderdaad legt Jakobus, en trouwens de hele bijbel, de nadruk op praktisch christendom. Maar als wij dat serieus gaan nemen, moeten wij er wel op toezien dat dat praktische christendom ook christendom blijft. D.w.z. dat dan telkens zal blijken dat wij ons bij ons handelen laten bepalen door Gods beloften en Gods geboden en niet door mensen-beloften en mensen-geboden.

Dan zal ons werken er in de ogen van de wereld vreemd uit komen te zien. Wij zullen er echt niet acceptabeler door worden. Integendeel, wij zullen er om vervolgd kunnen worden.

Als dus Jakobus spreekt over een gerechtvaardigd worden door de werken, moeten wij verstaan dat hij bedoelt: een gerechtvaardigd worden door geloofswerken. En wel: voor God, niet voor de wereld.

Wanneer bijvoorbeeld iemand die werkeloos is, een prachtige baan met een dik belegde boterham laat lopen omdat hij in die baan niet tot Gods eer en niet tot bevordering van de komst van Gods Koninkrijk bezig kan zijn, is dat een geloofswerk waarvoor hij niet moet rekenen op waardering van de kant van het ongeloof. Wel is zijn doen bij de hemelse Vader bekend, die 't hem eens in 't openbaar zal vergelden. Zo iemand is dan in gezelschap van Abraham en Rachab.

Luitersaars, een van de mooiste dingen van onze tijd vind ik, dat wij de bijbel weer meer historisch trachten te lezen, om zo de oorspronkelijke stem die van de oude teksten uitgaat, zuiver op te vangen, vanuit de situatie waarin zij het eerst geklonken heeft. Daardoor komen de voorbeelden van Abraham en Rachab, die Jakobus hier noemt, uit hun afgeslotenheid als nieuw naar voren en zien we weer hoe zij met hun geloof en hun werken vreemd hebben gestaan in de wereld van hun tijd; vreemd en onaan-gepast, maar... gerechtvaardigd bij God.

En zo is het ook met ons, als wij geloven en als wij ons geloof laten gepaard gaan met werken.

¹⁾ Uitgesproken voor de N.C.R.V.-microfoon op 5 november 1979.

Het kernwapenvraagstuk (3)

DISCUSSIE DE JONG—GOUDZWAARD

Beste Bob,

Naar aanleiding van je artikel en ook andere uitingen van je in de laatste tijd wil ik je graag een paar vragen stellen, die ik met enige omschrijving zo duidelijk mogelijk zal trachten te formuleren.

1) Wij kennen jou allemaal als de politicus-econoom die vanuit een bijbelse gemotiveerdheid ons waarschuwt tegen het onbegrensde groeigeloof. Nu maak je tegenwoordig vanuit je vakgebied nogal eens de overgang naar het veld van het politiek-militaire. Je ziet daar een vergelijkbare ontwikkeling aan de gang. Zoals wij in het economische zweren bij de afgod 'geluk', zo doen we dat op militair gebied bij de afgod 'veiligheid'. Toch een vraag hierbij. Gaat deze vergelijking wel op? Geluk is een waarde-voor-zich en kan daardoor gemakkelijk doel-in-zich-zelf worden. Bij veiligheid echter worden wij gedwongen te vragen: wat is het gevaar waartegen beveiligd moet worden? M.a.w.: in geluk kun je zwelgen, in veiligheid niet. Moeten we dus op militair gebied, in onderscheiding met het economische, niet steeds het gevaar, de dreiging, de vijand in het oog houden bij het kiezen van wegen en middelen om effectief weerstand te bieden? Met nog andere woorden: zijn we in het economische niet vrijer om een gematigde ontwikkeling te kiezen dan t.a.v. het militaire?

2) Je hebt in het artikel dat we nu van je gelezen hebben, het communistische gevaar in alle geestelijke scherpheid getekend. Wij wisten ook wel van je dat je dat gevaar duidelijk ziet, maar het is goed dat je het nog eens in alle duidelijkheid hebt gezegd. Toch vraag ik me af of je daarna je kritiek op het marxistisch-Leninistische communisme (het rode gevaar), weer niet relativeert door daarnaast even scherp te waarschuwen tegen het zwarte gevaar dat ons in het Westen bedreigt, het gevaar van militarisme en fascisme. Ik ben ook, met jou, bang voor dat zwarte gevaar, maar het staat voor mij toch als een westerse mogelijkheid tegenover de

oosterse werkelijkheid. Mogelijk heb je gelijk dat er nog eens een Amerikaanse Hitler komt. Maar we weten dat er nu Hitlers in Rusland zitten, het land dat rood en zwart combineert. Verzwak je de keus voor het vrije Westen niet door Oost en West als gelijkwaardig fout naast elkaar te zetten? Zijn hier dan alle militairen zwarte communisten-vreters? Wat je vertelt over de militaristische gezindheid in de NAVO is meer bij wijze van gerucht en kan voor mij zeker niet als bewijs van je stelling gelden. Wel wordt ook voor mijn besef het Westen behalve van buitenaf, inderdaad ook van binnenuit bedreigd, maar niet in de eerste plaats door militarisme en fascisme. Veeleer door frivoliteit en onverantwoordelijkheid in brede lagen van ons volk, waardoor mogelijk een fascistische reactie zal worden opgeroepen.

3) Verder vraag ik me af, hoe 't komt dat juist nu, anno 1980, het bezwaar tegen atoombewapening zo sterk is toegenomen dat vernieuwing van dit arsenaal op overwegend verzet begint te stuiten. Is het niet eigenaardig dat toen de herinnering aan gebruikt atoomgeweld (Hiroshima) nog vers was, Europa de atoomwapens zonder slag of stoot geaccepteerd heeft? Hoe is het nu: zijn wij met elkaar bijbelser gaan denken sinds de vijftiger jaren, zodat we daaruit het verzet tegen het atoomwapen (althans de vernieuwing ervan) moeten verklaren, of moeten we de oorzaak zoeken in het vervagen van de heugenis aan de oorlogstijd, de bezetting en de onvrijheid? M.a.w. staat datgene wat verdeeld moet worden ons misschien ook minder helder voor de geest dan in de jaren vijftig en zit daar niet een sterke wortel van het nu fel oplaaiend verzet tegen de atoomwapen vernieuwing?

4) Ben je het met me eens dat hoezeer wij ook geroepen zijn tot een verantwoordelijk beheer over de schepping (Inderdaad: de aarde en haar volheid zijn des Heren koninklijk domein, ps. 24) er toch situaties zijn waarin er een zodanig geestelijk belang op 't spel staat, dat materiële belangen, hoe kostbaar ook, daarvoor moeten wijken? Volgens mij behoren geestelijke belangen ook bij deze schepping.

5) Tenslotte je beroep op de bergrede. Is het gematigd terugslaan wat jij bepleit nu echt te rijmen met wat Jezus daar zegt? Volgens mij

heeft Hij niet duidelijker de volstreekte weerloosheid kunnen uitbeelden dan door te spreken van het toekeren van de andere wang, nadat je op de ene geslagen bent. Je schrijft: „Jezus vraagt in dit hele bijbelgedeelte van ons, dat we een zodanige stijl van omgaan met onze boze tegenstander ontwikkelen, dat hij niet vastgehecht wordt aan zijn eigen kwaad, vastgepind op de demonie die hem in de greep heeft, maar dat de méns achter dat masker in verlegenheid wordt gebracht.” Daar kan ik me goed in vinden. Inderdaad zijn er situaties waarin weerloosheid een tegenstander tot nadenken kan brengen. Maar past dit op onze wereldpolitieke situatie? Kunnen wij zo argeeloos het communisme en de communist scheiden als masker en mens? We hebben toch in deze vijand niet met een slachtoffer te doen? Dat kan wel volgehouden worden van sommige Russen, maar niet van Rusland. Men is daar bewust aanhanger van een alternatief, anti-christelijk evangelie. Bovendien, kun je op overheden toepassen wat zeer duidelijk voor persoonlijk gedrag bedoeld is? Dit laatste is een vraag waar ik zelf niet helemaal uit ben, maar de overheid kan toch niet op kosten van de onderdanen, die recht op bescherming hebben, toegevend zijn? Het 'oog om oog en tand om tand' blijft toch voor de overheden geschreven? Jezus verzette er zich tegen dat dit woord tot bejegening-norm werd in het gewone tussenmenselijke verkeer. Op dat veld pleitte Hij voor de meest verregaande toegevendheid. Maar de overheid draagt een zwaard. Dat is haar macht en haar onmacht. Verzoenen kan zij niet, daar mist zij de middelen voor. Zij kan wel onderhandelen, maar geen harten veranderen. Tegenover haat staat ze machteloos. Jouw standpunt in dezen is dunkt me een verwarring tussen overheid en kerk. Die hangen wel samen, maar vallen niet samen. Wel acht ik het heilzaam dat overheids-personen bij herhaling door de enge poort van de bergrede heenkruipen, om zo de zelfbeheersing te leren die nodig is voor het dreigen met en het gebruiken van wapengeweld.

Henk de Jong

pastorale notities

DE NAPREDIKER

Buskes, die vorige week zondag stierf, vertelde eens van een preek die hij hield, over de rijke jongeling. Met name over de woorden van de Heiland: Verkoop alles wat gij bezit er verdeel het onder de armen. Buskes had een preek over die tekst gelezen van Bossuet, een beroemde Franse kanselredenaar in de zeventiende eeuw. Deze man had gezegd tot zijn gehoor van vorsten en andere rijken: Neen, mijn Christenen, ik zeg niet dat gij van uw rijkdom afstand zoudt moeten doen. Toen Buskes dit las, dacht hij: zo moet ik het niet doen in mijn preek, want Bossuet heeft met dat éne zinnetje de bliksem van het Woord afgeleid van de hoorders vandaan langs de muur van de kerk de grond in. Dus preekte Buskes scherp en indringend over de rijke jongeling. Later vertelde hij ervan: Er zaten zeven rijken onder mijn gehoor. Zes van hen dachten: laat de man maar praten. Eén rijke jongeling kwam er niet los van. Hij was verontrust en vertelde thuis van de preek. Zijn vader belde meteen de dominee op: wij weten dat u een verstandig man bent en ik neem dus aan, dat mijn zoon uw preek verkeerd begrepen hebt. Het zal niet uw bedoeling geweest zijn, dat wij ons bezit te gelde maken en onder de armen verdelen. Buskes zei: Ik ben erheen gegaan. Ik heb gepraat. Ik heb in de salon heel wat afgeslepen van de scherp-te van mijn preek. Ik memoreer deze vertelling van Buskes uit mijn geheugen. Niet letterlijk. Maar het was een eerlijk verhaal van een oprecht man. Vroeger had je in de consistorie de gebeden van de dienstdoende ouderling. Je hoorde dan soms het gebed, of de Heilige Geest de năprediker mocht zijn in de gemeente. Als die oude woorden gesproken werden, dacht ik wel eens: Het is goed, dat de Heilige Geest de nazorg op Zich neemt, want predikanten zijn vaak de slechtste năpredikers van hun eigen preken; en Buskes zei dat ronduit.

A. H. Algra, Sliedrecht

De woordenschat van het griekse Nieuwe Testament

(1)

In „Seminarie-mededelingen” (uitgave van de Stichting Nederlands Gereformeerd Seminarie) no. 4 van mei 1978 staat op blz. 9 het volgende te lezen:

Wist u, dat ...?

Wist u, dat de klassieke Griekse literatuur, waar het hedendaagse klassieke onderwijs zich mee bezig houdt, in totaal 97.921 verschillende woorden bevat?

Wist u, dat het Nieuw Testamentische Grieks slechts 5857 verschillende woorden bevat?

Dat wil zeggen, dat de Heilige Geest van 92.064 klassieke Griekse woorden geen gebruik heeft gemaakt.

Het aantal woorden waarvan Hij wel gebruik heeft gemaakt bedraagt slechts 6% van de totale Griekse woordenschat.

Nu kan men in diverse bladen en blaadjes een rubriek aantreffen „Wist u, dat ...?” Als je bij de tandarts zit te wachten, vormen de daarin vermelde wetenswaardigheden soms een welkome afleiding. Zo'n vermeerdering van je feitenkennis is makkelijk meegenomen. Of je *inzicht* er bij wint, is de vraag. Naakte feiten (statistische gegevens b.v.) kunnen soms node-loos imponeren of zelfs ontstellen. Ik heb me in een boek over nieuwtestamentische tekstcritiek eens laten vertellen — en het zal best waar zijn — dat het aantal tekstvarianten (d.w.z. het aantal afwijkende lezingen) in de handschriften van het NT bij elkaar groter is dan het aantal woorden dat in het NT voorkomt. Als je niet meer te horen krijgt, denk je als leek allicht: „Niets wankeler en onbetrouwbaarder dan de tekst van het NT! Moet je nagaan: gemiddeld naast elk woord, zoals wij het in onze nederlandse bijbel vertaald krijgen, op z'n minst wel één ander woord overgeleverd! Waar zijn we dan met onze bijbeltekst aan toe?” Toch behoeft U er echt niet wakker van te liggen, als U zoiets leest. Men zou er nl. bij moeten zeggen, dat het overgrote deel van deze tekstvarianten niets om het lijf heeft. Behalve *tellen* moet men ook *wegen*.

Van het stukje dat ik uit de Seminarie-mededelingen citeerde is de uitwerking juist omgekeerd, nl. geruststellend. En het trekken van

de conclusie uit de opgediste feiten wordt niet eens aan de lezer overgelaten. De — niet met name genoemde — schrijver trekt die zelf met alle duidelijkheid:

Het is niet een te zware opgave voor de gemeente van de Here op aarde de inhoud van de 6% door de Heilige Geest gebruikte Griekse woorden nauwkeurig te kennen.

Is die conclusie verantwoord?

Laat ik eens een parallel mogen neerschrijven. (Het gestelde feit zal wel niet kloppen, maar dat hindert voor mijn doel niet; het gaat me om de wijze van concluderen.)

De hoeveelheid aardgas die onder de nederlandse bodem voorkomt, bedraagt slechts 6% van de aangetoonde wereldvoorraad. Het is niet een te zware opgave voor de boeren in Nederland deze voorraad tot de laatste cm³ ter beschikking te krijgen.

Men zal zonder moeite het wankele van deze conclusie inzien. Ze gaat met name hieraan mank: stilzwijgend gaat men er van uit, dat aan twee voorwaarden wordt voldaan, waarvan de vervulling toch bepaald niet zó vanzelfsprekend is, nl.

a) dat de situering van de gasvoorraden (diepte e.d.) geen enkele onoverkomelijke hindernis oplevert voor de totale winning;

b) dat de nederlandse boeren over de vakkennis, het instrumentarium enz. beschikken om de winning met succes ter hand te nemen.

Wel, mag ik dan de schrijver in Sem.-med. vragen:

a) Doen zich bij de 'waardebepaling' van de nieuwtestamentische woorden geen zware, en soms zelfs schier onoplosbare problemen voor?

b) Beschikt „de gemeente van de Here op aarde” over vakkennis instrumentarium, metholische scholing en wat dies meer zij op het terrein van de griekse taal, die haar in staat zou stellen de inhoud van al die 5857 woorden van het NT nauwkeurig te kennen?

Over de tweede vraag wil ik verder zwijgen. Op de eerste wil ik even nader ingaan.

Aan het *betrekkelijk* geringe aantal mag men niet zulke conclusies verbinden als hier gedaan wordt. Allereerst: die geringheid is maar

betrekkelijk, nl. in relatie tot het totaal van bijna 98.000. Maar absoluut gezien is 6.000 woorden — om het getal nu maar even af te ronden — toch niet niks!

Maar vooral: men moet hier niet louter *tellen*, maar vooral ook *wegen*!

Wist u, dat ... — mag ik nu ook eens uit dit vaatje tappen? — wist u, dat

ik destijds als dissertatie-onderwerp een grieks woord heb genomen, dat o.a. in het NT voorkomt, nl. *physis*?

om binnen redelijke termijn deze studie te kunnen afronden, ik me na enige oriëntatie genoodzaakt heb gezien me in hoofdzaak te beperken tot het gebruik vóór Aristoteles?

ik ± 1500 plaatsen noteerde waar het bewuste woord voorkwam; en ik dus 1500 teksten in hun context moest analyseren en onderling vergelijken, om tot recht begrip van het bewuste woord op een bepaalde plaats te geraken, en om vervolgens de betekenisnuances in hun onderlinge verbanden te kunnen rangschikken onder een 'stamboom'? deze arbeid ongeveer vijf jaar vrije tijd (zeg maar: de avonden + de vakanties) heeft gevergd?

En nog zou ik niet durven beweren, dat ik de inhoud van dit woord nu nauwkeurig ken. Ik heb de indruk niet veel meer dan een skelet voor een lexicon-artikel te hebben ontworpen; een raam waarbinnen de ruim 70 betekenis-nuances die ik vond, zich in hun onderlinge verbanden laten ordenen. Maar dat er voor wie wil 'uitdiepen' en 'verfijnen' nog heel wat te doen is overgebleven.

Nu zal men zeggen: goed, maar niet alle griekse woorden zijn van het kaliber van *physis*. Accoord! Maar vergis U niet! Ook niet t.a.v. schijnbaar gemakkelijke woorden. Als ik een gymnasiast die nog maar een blauwe maandag Grieks heeft gehad, vraag: „Weet je wel, wat 'kai' betekent?”, dan zal hij allicht z'n minachting laten blijken over zo'n kinderachtige vraag, en antwoorden: „Natuurlijk! Dat betekent: en, ook, zelfs”. Goed zo! Niettemin heeft Denniston in zijn onvolprezen boek over dergelijke soms schijnbaar onnozele, maar in hun waarde vaak moeilijk te bepalen kleine griekse woordjes¹⁾ aan de nuances van 'kai' 39 bladzijden gewijd. Des Places heeft zich gebogen — en heel diép gebogen — over drie (zegge en schrijve 3!) van de door Denniston onderzochte partikels, daarbij zich bovendien tot één schrijver (Plato) beperkend. Het resultaat was: een boek van

1) J. D. Denniston, *The Greek Particles*, Oxford 1954. Denniston heeft een verrassend fijn taalgevoel en een zeldzame trefzekerheid in de typering van betekenisnuances.

ONTMOETINGS DAG ZUTPHEN

D.V. zaterdag 26 april '80

De uitgebreide programma's voor de Ontmoetingsdag zijn verzonden. Wilt u (b.v. ten dienste van bespreking op uw vereniging) een exemplaar hebben, wendt u zich dan tot uw predikant of kerkeraad.

Indien daar geen exemplaar meer is, wordt het u op uw verzoek gaarne toegezonden door br. H. van Keulen, Fred. van Eedenstraat 2, Hengelo, tel. 074-919650.

320 bladzijden (de registers niet meegeteld)! ²⁾

Deze voorbeelden noem ik, om U een indruk te geven, hoe omvangrijk en tijdrovend woordstudies vaak zijn. En hoeveel woorden zijn er te noemen die nog altijd wachten op een semasiologische monografie (d.w.z. een afzonderlijke studie over dat éne woord, waarin de betekenisontwikkeling ervan worden opgespoord, en de samenhang daartussen, de betekenisontwikkeling, uit de doeken wordt gedaan)? Hier is nog een enorme hoeveelheid werk te verzetten. (Dat zeg ik ondanks de waardering die ik heb voor wat op dit terrein reeds is gepubliceerd, voor het NT o.a. in het woordenboek van Kittel.)

Laat die constatering voor de voor dit werk gekwalificeerden een aansporing zijn om hard te werken. Maar laten ze het doen in ootmoed; niet in de waan: „dat fixen wij wel eventjes”. En laten zij, en ook de mensen die de resultaten van hun arbeid willen benutten, hun verwachtingen matigen. Wij moeten nl. vrezen, dat bepaalde connotaties die destijds in het gebruik van een of ander woord hebben meegespeeld, ons blijvend zullen ontgaan; eenvoudig omdat het ons niet meer mogelijk is in levend taalverkeer met de mensen van toen te treden. Ja er zijn woorden waarvan het te bezien staat, of we ooit met voldoende waarschijnlijkheid de 'naakte' betekenis (afgezien dus van de 'kleuring') zullen kunnen vaststellen. Als voorbeeld noem ik 'euperistatos', Hebr. 12:1. („Die ons zo licht in de weg staat” vertaalt het NBG. Maar er zijn andere opvattingen mogelijk; en vergelijkingsmateriaal hebben we niet.) Ik herinner ook aan het 'epiousios' dat in het Onze Vader voorkomt als bepaling bij „ons brood”. Betekent het werkelijk „dagelijks”, zoals men doorgaans vertaalt??? ³⁾

²⁾ E. des Places S. J. *Études sur quelques particules de liaison chez Platon*, Paris 1929. Denniston waardeert het boek als „the best thing of its kind that has been written”, a.w. Preface, p. V.

³⁾ Een interessant artikel publiceerde daarover mijn vriend Dr. R. ten Kate in *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, jrg. 32, afl. 2 (apr. '78), blz. 125-139.

Het aankweken van een naïef optimisme in deze zaak door te goochelen met halve waarheden lijkt mij en tegenover de kerken die men wil dienen en tegenover de studenten die men wil aantrekken niet verantwoord.

Het hier kritisch bekeken artikel ⁴⁾ geeft mij aanleiding iets te zeggen

⁴⁾ Overigens citeerde ik niet het gehele artikel. In de door mij weggelaten zinnen staan ook dingen die vragen oproepen. Maar men kan niet op alle slakken zout leggen; en ik wil niet meer polemiseren dan strikt nodig is. Om misverstand te voorkomen nog dit: deze bijdrage van mij lag al lange tijd in klad gereed. Gebrek aan tijd verhinderde me het geheel uit te tikken. Men moet dus deze bijdrage niet in verband brengen met de recente aanval in Sem-med. no. 7 (nov. '79) op Opbouw (en in het bijzonder op Drs H. de Jong).

over een woord dat ook maar éénmaal in het NT voorkomt. Aan de hand van zo'n concreet voorbeeld kan men nl. misschien nog het best een indruk geven, langs welke ver uiteenliggende teksten de weg van het onderzoek soms voert, en hoe groot de problemen kunnen zijn bij het op een gemeenschappelijke noemer brengen van de verschillende betekenissen. In dit geval tevens, hoe gaandeweg zich toch een heel duidelijk beeld gaat aftekenen. En dat is dan de *positieve* kant; een reden te meer om het resultaat van juist dit onderzoek nu eens te publiceren. Ik zou nl. niet graag willen, dat men uit reactie nu pessimistisch of zelfs defaitistisch zou worden. Er is heus alle reden om goedsmoeds te blijven.

De volgende week dan D.V. de beloofde woordstudie.

eerste daad om het beginuur tot ná kerktijd te verleggen. De tweede daad was zich van modern materiaal te voorzien, dat uitgekookt is om de jeugd te boeien. Haar derde daad was een muzikale medewerker aan te trekken. Onze Muf is een boerin, die bovendien bevoegd arts is en in de zomermaand en zo nodig vaker onze huisdokter vervangt. Je kijkt nooit op van ongewone combinaties want alles is hier mogelijk.

De eerste zondag kwamen er vier kinderkens. De tweede zondag waren het er zes, toen acht of tien. Nu staan we op zeventien en we zijn daar dankbaar voor. De jongste is vier jaar, hetgeen ze met haar vingertje bevestigt — de oudste is Sharon. Sharon is twaalf, we gaan met haar op de bagpipe-cursus en moeten hard aanspurten om tegen haar op te kunnen. We kennen elkaar dus al aardig en anders kennen we de ouders. Als er niet gezongen wordt mag ik tussen de schaapjes en de bokjes zitten.

Die Muf. Ze vertelt niet alleen, ze onderwijst door woord en beeld. Op een of andere aanhankelijke lap op het bord worden namen, woorden, plaatjes en beelden gehecht: ze houdt ze er tegen en het blijft hangen. Zo geeft ze de hoofdpersonen van haar verhaal met naam en portret door. Geen kind vergeet het meer.

Verleden zondag verteld ze van de Bergrede. Al pratend en uit de Bijbel voorlezend hing ze de klaar gemaakte stroken op:

BERGREDE

GEZEGEND:

ARMEN VAN GEEST	TREURENDEN
ZACHTMOEDIGEN	HONGERIGEN N. GERECHTIGHEID
BARMHARTIGEN	REINEN VAN HART
VREDESTICHTERS	VERVOLGDEN OM 'S HEEREN WIL
KONINKRIJK DER HEMELEN	

Dan werd duidelijk gemaakt, dat de Heiland deze woorden tegen zijn leerlingen zei; ook dat deze gezegend zijn wanneer ze zich als leerlingen van de Heer gedragen; ook dat ze mogen geloven in het hemels koninkrijk te zullen ingaan. ¹⁾

Dat is met elkaar al heel wat. Moet ik nog vertellen dat een plaatje de zittende Heiland op de berg uitbeeldde? Maar de toepassing was weer de grote verrassing van de week. Ze kwam met twee bordjes patat voor de dag, het ene ongezoeten en flauw, het andere rijkelijk met zout bestrooid. Daarvan kregen we elk wat gepresenteerd: om vast te stellen dat „zoutloos” afschuwelijk flauw kan smaken. ²⁾

En of dat niet genoeg was zette ze een kaarsje overeind, stak het aan en stolpte er een emmer over heen. Niemand zag dus het lichtje meer en even later bleek het te zijn uitgegaan. Toen zette ze een andere kaars op een gepoetste kandelaar — en de rest van de les glansde het lichtje in alle ogen. Zo, dat was ook begrepen.

—o—

Onze Muf vroeg eens, wie van de kinderen 's avonds bidt voor het slapen gaan. Er gingen bedroevend weinig vingertjes omhoog. Toen leerde ze ons een doodsimpel avondgebedje, dat nu en dan herhaald wordt. We hebben er een wijsje bij gemaakt en zingen het samen. Als er nu wordt gevraagd wie voor het slapen gaan bidt, gaan er al veel meer vingers omhoog. Onze Muf vertelt, dat bidden niet alleen voor kleine kinderen goed is: mister Milo en ik bidden elke dag om de Heer te danken voor wat Hij geeft en te bidden om wat we nodig hebben. Is het niet mister M.? En als dat bevestigd wordt is de tweede getuige aan het woord, die deze zaak helpt zeker te stellen. De kinderen worden er stil van.

Maar niet altijd zijn onze rollen zo belangrijk. Onlangs is de geschiedenis van David en Goliath verteld en die gingen we na afloop samen spelen! Ook wij kregen een rol toebedeeld. Nu zou de rol van David ons dierbaar zijn geweest (in oorlogstijd zijn we enkele jaren onder die naam doorgegaan) — maar nee hoor, we werden Goliath gedoopt. En Goliath wordt hier als Kolájus uitgesproken, dus kunt u nagaan. Goliath was iets als tien voet en vier duim — en wij slechts zes voet en 4½ duim. Ja, we werken hier nog met voeten en duimen, maar proberen eerlijk aan het decimale stelsel te wennen. En daar we de langste van het gezelschap waren, konden we deze rol niet ontlopen. Dus werden we voorzien van een speer en zwaard, gefabriceerd van carton en zilverpapier, en van een heuse wapendrager. Hoe bedenkt ze het.

Maar toen daar tegenover ons David stond opgesteld, een jochie met

D. W. L. Milo — Dalmally

ZONDAGSSCHOOL

In de jaren, dat we nog niet wisten of zondagsschool met een of twee uren geschreven moest worden, hebben we enige tijd die school bezocht. Papa had er bezwaren tegen: die vond dat deze „school” meer voor buitenkerkelijke en ongeregelde gezinnen bedoeld was dan voor kinderen, die al regelmatig mee naar de kerk mochten gaan. Toen is daar een einde aan gekomen, hoewel het van ons nog wel even had mogen doorgaan. Want wie het wekelijkse „versje” had opgezegd kreeg een plaatje met een tekst. We hebben erg veel plaatjes gespaard. We hebben trouwens het hele psalmboek van buiten gekend, in de oude berijming dan. Ja, toen waren we nog braaf.

Misschien had Papa wel gelijk. Alle vaders hebben trouwens gelijk, we zijn geen haar beter. Maar in de Franse reformatie bestond wel en degelijk een „école du dimanche” — met een eigen liederenbundel; we hebben er een exemplaar van. Hoe het onder Luther ging zouden we zo niet kunnen zeggen — maar in dit land heeft de zondagsschool een zeer goede naam gekregen, heeft eigen liederen, waaronder moderne en verstaanbare en heeft eigen methoden.

De gewoonte in de Knoxiaanse kerken (genoemd naar de reformator John Knox) is meestal: dat de kinderen het eerste deel van de dienst meemaken, een soort kinder-preek aanhoren (een eenvoudige uiteenzetting van de boodschap, die even later in meer diepgang aan de volwassenheid wordt bediend) en na een kinderlied is het wegwezen voor de kerkjeugd: naar de crèche of naar de zondagsschool. Na afloop vinden ouders en kinderen elkaar wel terug.

In onze gemeente komen bijna geen kinderen naar de kerk. Voorheen gingen ze naar zondagsschool op dezelfde tijd, dat er kerk gehouden werd. Een of twee volwassenen werden er door uit de kerk gehouden — en de kinderen kwamen er pas eenmaal in, wanneer ze de zondagsschoolplichtige leeftijd te boven kwamen: dan kregen ze een presentje, een pluim en een tekst, waarna ze de kerk verlieten tot op het ogenblik, dat ze er wegens huwelijk of sterfgeval weer mee te maken kregen.

U voelt het al, want het bloed kruipt waar het niet gaan kan. We zitten weer op zondagsschool. Hier in Dalmally — waar anders? We hoeven geen versjes meer op te zeggen maar spelen piano bij het zingen of studeren van liederen, helpen de Muf een handje als ze dat wenst en trachten een goed voorbeeld te geven aan rumoerige Schotjes en bedeesde Schottinnetjes. Hier laddies en lassies genoemd.

—o—

Nu onze Muf de zondagsschool nieuw en grondig aanpakte, was haar

¹⁾ Matt. 5 : 1-12 — ²⁾ Matt. 5 : 13-16 — ³⁾ Pred. 11 : 1.

een katapult en slingersteen, kregen we het benauwd. De wapendrager beloofde trouwhartig ons te helpen. En toen de steen kwam aansuizen lieten we ons geluidloos over de pianokruk vallen, bleven met gesloten ogen onbewegelijk hangen en voelden hoe ons hoofd voorzichtig werd afgesneden. Gespannen stonden de meiskes het aan te zien, opgelucht toen we met eerste hulp werden bijgebracht.

Zo zijn we ook al eens de Grote Vis geweest, die de profeet Jona onder zijn lange loden jas wegmoffelde en later weer liet ontglippen. En wie weet welke rollen nog te wachten staan.

Tenslotte een voorbeeld van een lied:

Je kunt de regen niet tegenhouden, je kunt de zon niet verduisteren, je kunt de lente niet ontlopen of de winter vasthouden. Je kunt golven of winden niet stilleggen of de dageraad verhinderen. Zo kun je Gods liefde niet ontlopen, die elke morgen nieuw is.

Je voorkomt niet dat ijs koud is, of vuur warm. Je kunt het getij niet keren en de vloed niet tegenhouden. Je kunt de loop van het jaar niet veranderen, of roem en mode vasthouden. Zo kun je Gods liefde niet ontlopen, want Hij is niets dan genade.

Je kunt Gods liefde niet ontlopen, al zou je ongehoorzaam zijn. Je kunt Gods liefde niet ontlopen, al zou je Hem verraden. Geen macht ter wereld kan je hart aan Gods genade ontrukken. Zo kun je Gods liefde niet ontlopen, nu niet en nooit.

Soms vraagt de Muf na afloop, onder het opruimen: zou er iets van blijven hangen? Dan is het antwoord: geef uw brood prijs aan de wateren — op de lange duur vindt u het terug.³⁾ Er is immers een kanttekening die naar Lucas 14 verwijst: deel uw maaltijd met de armen die niets terug kunnen geven — maar bij de opstanding wordt het u teruggegeven.

LITURGISCHE WERKGROEP EINDHOVEN

Het Liedboek

Lied 301 Dit Lied beroept zich op de verhalen over de Babylonische ballingschap (Psalm 137. „Onze wereld wordt voor het geloof gestempeld tot het land van „vuur en oven”. Niettemin, het is in de vreemdelingschap, dat de lofzang geboden is. De apostel trekt eenzelfde conclusie, als hij op de erkenning dat de dagen kwaad zijn, de opwekking laat volgen om in psalmen, lofzangen en liederen de Heer van harte toe te zingen. (Ef. 5 : 16-21). Zonder weet te hebben van bovenstaande gegevens kan men de tekst bezwaarlijk verstaan”, aldus de dichter. (Comp. p. 701).

Naar onze mening zou het aanbeveling verdienen in strofe 3 een wijziging aan te brengen. In regel 5 zou het woordje „is” vervangen dienen te worden door „schijnt” en in regel 7 „nog” door „toch”. Dit komt ons meer schriftuurlijk voor. Strofe 4 en 5 zijn o.i. wat weinigzeggend en bepaalde uitdrukkingen nogal gezocht.

De melodie is niet sterk en zal spoedig kunnen vervelen.

Tekst: 3 (voor strofe 1 t/m 3) en 1 (voor de rest); melodie: 2.

Lied 302 De tekst van dit Lied is niet bepaald begrijpelijk te noemen. En de toelichting, die de dichter er op geeft, maakt dit er stellig niet beter op wanneer hij o.m. zegt: „... wat is het land Kanaän? Het is niet het verloren paradijs, ook niet het aardrijkskundige gebied waarin Israël onder Jozua is neergestreken, ook niet het land van de eindbestemming. Met „Kanaän” is bedoeld het vóórlaatste, die staat van vrede waarin de mensen anders zijn geworden; het is een tussentijd waarin de tekenen van wat komen moet weer wat helderder zijn, niet geheel vertroebeld door domheden en geweld. Wij zien nog niet, nog is niet geopenbaard wie wij zijn; maar wij zijn eindelijk gaan luisteren!” (Comp. p. 703). Naar onze mening een onschriftuurlijke horizontalistische benadering van het Komend Koninkrijk.

De melodie geeft geen enkele moeilijkheid.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 303 Dit Lied is vrij algemeen bekend uit de Ned. Herv. gezangenbundel van 1938. (Gez. 112: „Eén Naam is onze hope”). Als aardige bijzonderheid vermeldt de dichter-vertaler: „... Dat

met het bijvoeglijk naamwoord in de eerste regel (ware kerk) niet verwezen wordt naar dogmatische pretenties van afzonderlijke kerkorganisaties behoeft nauwelijks vermeld te worden; dat het hier toch wordt opgemerkt berust op de verbijsterende ervaring dat argwanende „hervormden” bleken te veronderstellen met een „gereformeerde” vertaling van doen te hebben!” (Comp. p. 705).

In de 4e strofe is een zinspel op Openb. 21 : 2 verwerkt, in overeenstemming met de beeldspraak die heel het lied heeft bepaald” (Comp.). O.i. is de beeldspraak, hoewel aanvaardbaar, toch niet overal in dit lied even sterk.

De melodie is goed en algemeen bekend.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 304 Ook dit Lied mag, evenals het voorgaande, algemeen bekend worden verondersteld (Gez. 138, NH. bundel 1938).

De tekst, een gedicht van de bekende Hendrik Pierson, is zeer verstaanbaar en geheel schriftuurlijk.

De melodie behoeft geen nadere aanduiding.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 305 Een goed, schriftuurlijk Lied, dat in diverse uitdrukkingen duidelijke intenties van de 16e-eeuwse reformatie in zich draagt.

De melodie is die van Psalm 36, 68.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 306 De tekst van dit Lied, evenals die van het voorgaande, van de hand van Jan Wit, vormt echter wel een opvallend contrast met Lied 305. Taal en stijl zijn hier wel erg zwak, al willen we in rekening brengen dat de dichter-vertaler min of meer gebonden was aan het gezang van Zwingli.

De melodie is tamelijk moeilijk en voor de kerkzang minder geschikt.

Tekst: 2; melodie: 2.

Lied 307 We zijn geneigd dit Lied kort te karakteriseren als niet-schriftuurlijk-duidelijk en oecumenisch van inslag. (Jezus' naadloos kled moet hier dienst doen als het symbool van de ware eenheid.) „... het bidt om de eenheid van de mensheid. Het gaat om het innerlijke licht, Christus is het inwendige woord”. (Comp. p. 718).

De melodie laat te wensen over.

Tekst: 1; melodie: 2.

Lied 308 De tekst van dit Lied is niet bepaald sterk, de inhoud weinigzeggend. We merken nog op dat aan de karakterisering van het Compendium (p. 719) dat dit Lied „... een wijsheid en directheid heeft die makkelijk aanspreken” niet bepaald een positieve zin moet worden toegekend.

De melodie is weinig interessant.

Tekst: 2; melodie: 2.

Lied 309 Al is de dichter tamelijk uitvoerig in zijn toelichting om woordgebruik en samenhang van de diverse beelden aannemelijk te maken (Comp. p. 719/20), toch laat dit Lied in taal en stijl nogal te wensen over. Als voorbeeld zij hier strofe 4 geciteerd: „Het was de zesde dag dat Gij de mensen riep en schiep voorgoed in vlees en bloed en in uw beeld verdiept”.

Als kerklied lijkt het ons dan ook niet geslaagd.

De melodie is onbekend, maar wel gemakkelijk te leren.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 310 In tegenstelling met het voorgaande is dit Lied voor een ieder zonder toelichting goed verstaanbaar. De inhoud van het hierin vervatte gebed, door Luther in een moeilijke periode van de kerkgeschiedenis geschreven, is naar de Schrift.

De melodie is gemakkelijk zingbaar.

Tekst: 3; melodie: 3.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

- het cijfer 1 voor een niet-aanvaardbare melodie;
- het cijfer 2 voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;
- het cijfer 3 als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

- het cijfer 1 bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterk piëtistische inslag;
- het cijfer 2 bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aanspreekbare tekst;
- het cijfer 3 voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

De blinde man die opeens kon zien

Geruime tijd geleden las ik in een of ander blad een artikel naar aanleiding van wat ons verteld wordt in Marcus 16 : 22-26. Het is een kort verhaal. De Here Jezus komt in Bethsaïda en daar wordt een blinde man bij Hem gebracht. In de Willibrordusvertaling staat het gebeurde zó beschreven:

'Daar bracht men een blinde bij Hem en men smeekte Hem die te willen aanraken. Jezus nam de blinde bij de hand en bracht hem buiten het dorp. Daar deed Hij speeksel op zijn ogen, legde hem de handen op en vroeg hem: 'Kunt ge al iets zien?' Hij keek en antwoordde: 'Ik zie mensen, want ik zie ze lopen, maar ze lijken op bomen'. Daar na legde Hij nog eens de hand op zijn ogen. Nu zag hij scherp en was zo volkomen genezen dat hij alles duidelijk zag. Hij stuurde hem naar huis met de waarschuwing: 'Ga zelfs het dorp niet in'.'

Dit is door Marcus neergeschreven vlak vóór het verhaal van de eerste aankondiging van Zijn lijden door de Heiland, vlak vóór die bekende belijdenis van Petrus 'Gij zijt de Christus'.

Dat zal wel niet voor niets zijn. Het verhaal van die man die blind is en even later kan zien is maar niet 'zo maar' een verhaal. Het is een geschiedenis die zich afspeelt onderweg, het is een gebeurtenis die past op de weg van de Heiland naar Golgotha.

Die blinde man en Petrus lijken wel wat op elkaar. Petrus antwoordt op de vraag van Jezus aan de discipelen wat ze wel van Hem denken erg spontaan 'Gij zijt de Christus', maar even later is die zelfde Petrus het helemaal niet met Jezus eens als het gaat over het komende lijden. Petrus onderhoudt de Heiland zelfs hierover (Marcus 8 : 32). En dan zegt Jezus vlijmscherp tegen Petrus 'Ga weg, satan, terug!'

Petrus meent het allemaal dóór te hebben ('Gij zijt de Christus'), maar even later blijkt hij er nog niets van te snappen. Misschien herkennen we onszelf wat in Petrus. Je kunt vol zijn van de Heiland, van het Evangelie, van de verlossing door Jezus, en dan opeens kun je Hem niet meer volgen, je denkt dan bij jezelf dat het helemaal verkeerd gaat, dat God het helemaal verkeerd doet.

Geloven en geloven is twee.

Belijden en belijden is twee.

Zien en zien is twee.

Dat laatste heeft die blinde man ervaren. Jezus doet iets met hem en dan is die man opeens niet blind meer, hij ziet mensen lopen maar hij ziet ze nog niet scherp, hij ziet ze lopen als bomen. Dat klopt natuurlijk niet. Als Jezus hem dan nog een keer aanraakt, ziet die man alles duidelijk. Dit verhaal is maar niet alleen de weergave van een gebeurtenis. Het is meteen een gelijkenis waardoor de Heiland ons leren wil. Zien en zien is twee.

Petrus meent het allemaal erg goed te zien, hij heeft alles op een rijtje staan en dan komt zijn spontane belijdenis. En dan is het net of Jezus Petrus een les wil leren. Petrus moet leren niet zo hard van stapel te lopen. Geloven, God zien in Zijn verlossend werk, is geen zaak van 'opeens'. Je kunt het allemaal zo maar weer kwijt zijn en Jezus gaan bestraffen als je meent dat Zijn doen niet klopt met wat jij wilt. En dan wordt Petrus van belijder tot een satan.

Die blinde man ziet eerst vaag en later scherp. Dank zij het werk van de Heiland.

—o—

Op de Paasmorgen gaan vrouwen naar het graf (Marcus 16). Ze zien dat de steen is weggerold. Als ze doorlopen en het graf ingaan zien ze een jongen zitten die hen er op wijst dat Jezus is opgestaan.

Zien en zien is twee, want Marcus gebruikt hier twee verschillende woorden voor 'zien'.

Het open graf zonder woorden zegt de vrouwen niets.

Het open graf met de woorden van de jongen — openbaringswoorden — doet de vrouwen verstandeld staan.

Het mag ons troosten dat die vrouwen verschromt weglopen. Ze hebben gezien en gehoord, maar ze zijn geheel in paniek. Het is bij die vrouwen beslist geen bekering op het eerste gezicht, ze roepen nog lang geen halleluja. Ze zien wel maar zien er niet door één!

—o—

Marcus maakt het verhaal niet af. Van de andere evangelisten weten we dat het met die vrouwen wel goed gekomen is. Ze zijn echt gaan zien. Omdat Jezus het werk dat Hij aan hen begon voortzette. Een troost voor ons vandaag. 't Is ook voor ons wel eens moeilijk om God echt te zien in wat er gebeurt om ons heen. Temidden van mensen die het niet meer zien zitten, mogen we zijn, mensjes die wel in paniek weglopen maar altijd worden opgevangen.

Het artikel over de Stichting „Anno 1970" in het nummer van vorige week was van de hand van de voorzitter, mr. W. C. Bakker. Red.

boekbespreking

Mink van Rijdsdijk,
Als Angst fobie heet.
72 pag.; prijs f 8,90.

De bekende schrijfster Mink van Rijdsdijk heeft een paar jaar geleden voor de NCRV-microfoon een aantal programma's over mensen met een fobie samengesteld. Dit boekje is de (iets bijgewerkte) tekst van die programma's.

Beginnend met een aantal praktijk-„gevallen", waarin iemand over zijn

of haar haast onbedwingbare angst spreekt, wordt nader ingegaan op achtergronden, diagnose en — uiterst moeilijke — manieren waarop je er wat aan kan doen.

Het is een boekje dat niet met eenvoudige antwoorden aankomt. Ook is er eigenlijk maar zijdelings verwijzing naar een specifiek-christelijke visie op het probleem. Misschien dat sommige lezers daarom het boekje niet erg „evangelisch" zullen vinden. Anderzijds weet het boekje ons heel wat begrip bij te brengen voor de — toch wel aanzienlijke — groep landgenoten, die in ernstige of relatief mindere mate aan fabieën lijden. Vooral voor mensen die in hun naaste omgeving fabieërs kennen, of (uiteraard) zelf aan zulke angsten lijden, is dit heel nuttig en bemoedigend. We mogen daarom blij zijn met dit korte boekje, dat op voor iedereen bevattelijke manier voorlichting en leiding geeft op dit, voor de meesten van ons, maar weinig bekende terrein.

P. J. van Kampen

Nieuwe internationale rechtsorde wordt ingesteld

Van onze correspondenten in Jeruzalem: Jesaja (2 : 2-5) en Zacharia (8 : 20-22)

Aan 't eind der tijden stelt de HEER een teken, als Hij de tempelberg verhogen zal, zodat de Sion boven berg en dal en alle hoge heuvels uit zal steken.

Dan maken zich reisvaardig alle naties, de volken stromen naar Jeruzalem om daar te luist'ren naar de stem van Hem wiens wil is wet, wiens woord volmaakt en waar is.

Hij zal de volken goede omgang leren; de samenleving vormt zich naar zijn eis, want van de Sion komt Gods onderwijs en uit Jeruzalem de wet des HEREN.

Hij zal als Rechter hun geschillen horen: machtige naties worden afgestraft, het oorlogstuig zal worden afgeschaft en omgesmeed tot ploegen en tractoren.

Dan wordt geen vrede meer door strijd gewonnen, en de guerilla's komen uit het woud, omdat geen macht, geen mens dan nog vertrouwt op bajonetten, sten-guns of kanonnen.

Het heil is naar de heidenen gezonden — het heil keert naar het huis van Jacob weer. Komt, laat ons wandelen met God, de HEER die zich voorgoed aan Isrel heeft verbonden!

Melodie: Psalm 87.

Joop Klein

kerknieuws

Langerak/IJsselmuiden — Ds v. d. Linde te Heerenveen heeft voor beide beroepen die recentelijk op hem uitgebracht zijn bedankt.

Rijsbergen — Ds W. v. d. Veer is verhuisd naar Lange Tiende 12, 4891 WZ Rijsbergen. Het telefoonnummer blijft 01606-2741.

Eindhoven — In het Eindhovense kerkblad vonden we de volgende oproep: Spelletjes, puzzels en boeken gevraagd!!!

Voor het Vakantie Bijbelschoolwerk in Woensel en op de camping in Handel zouden we graag beschikken over een voorraad spelletjes en puzzels.

Hebt u misschien nog ergens oude gezelschapsspelletjes of puzzels staan die u toch niet meer gebruikt? Het hoeft allemaal niet mooi te zijn, als het maar bruikbaar is. Ook eenvoudige boeken, liefst stripboeken of (leerzame) boeken met veel plaatjes en weinig tekst, kunnen we goed gebruiken. En mocht u nog een oud voetbalspel of sjoelbak hebben staan (kleine defekten geen bezwaar) dan kunt u ons daar een groot plezier mee doen.

U kunt uw spelletjes e.d. geven aan dhr. W. Smilde, W. Alexanderlaan 8, Geldrop, tel. 866614 of aan Jantine Logmans, Ben Beekloop 84, Geldrop, tel. 865158.

G.L.J.C. — De jaarlijkse jeugdmoeitingsdag wordt dit jaar gehouden op 15 mei, Hemelvaartsdag, in het Cultureel Centrum 'De Flint', Coninckstraat 60 in Amersfoort.

Het thema is dit jaar: 'Waarom zou ik naar de kerk gaan?' Met naar de kerk gaan bedoelen we meer dan de zondagse kerkgang. Het doel van het thema is om een duidelijker zicht te krijgen op wat de christelijke kerk is. Als sprekers zijn uitgenodigd ds. J. D. Janse uit Den Haag en ds. N. Cornelisse uit Eck en Wiel.

Voor het muzikale gedeelte zal het koor 'Joy and Harmony' uit Lelystad zorgen. Natuurlijk is er ook gelegenheid om samen te zingen en te praten.

Tot ziens op 15 mei!

Geref. Land. Jeugdcomité
sekr.: Hans Groen,
Henri Dunantlaan 29,
Diemen, tel. 020-990445.

Zwolle — De gemeente van Zwolle overweegt de uitgave van een kerkbode voor Oost-Nederland. De kerken in de regio zullen worden aangeschreven. De kans bestaat dat een veertiendaags orgaan wordt uitgegeven voor Overijssel-Gelderland. De kerken zullen dan verzocht worden een kontaktpersoon te benoemen.

Baarn — Op 29 maart a.s. wordt er van 11.00 tot 20.30 uur een groots opgezette bazar gehouden in „het Brandpunt” bij de Gereformeerde Kerk aan de Oude Utrechtseweg 6 in Baarn.

Doel van deze bazar is: Geld verzamelen voor de aanschaf van een rijdende Evangelisatiebibliotheek ten behoeve van ds. A. Berrocal uit Alcorcón in Spanje.

Hij kan dan met „De Bijbel aan huis” komen en op deze manier evangeliseren.

Uit een brief van ds Berrocal d.d. 15-1-1979 het volgende: „Ik heb een idee dat me al enige tijd door het hoofd speelt. Ik zie dat de politieke partijen hun propagandaboekjes op straat verkopen. Als we een bestelwagen konden krijgen, zouden we die kunnen veranderen in een rijdende Bijbelwinkel. We zouden dan ook reformatorische boeken kunnen verkopen.

't Allerbelangrijkste vind ik niet de hoeveelheid boeken die we verkopen, maar de mogelijkheid om te getuigen en contacten te leggen met de mensen. Ik weet niet of dit alleen een idee van mij is, of een indicatie van de Heere. Eén ding weet ik: als het van de Heere is, zal deze wens in vervulling gaan; als het alleen maar een idee van mij is, zal het op één hoop komen te liggen met alle „goede” maar „menselijke” projecten die nooit uitgevoerd werden omdat de Heere dat niet wilde.”

Wij, van de Ned. Geref. Kerk in Baarn geloven dat dit niet zomaar een „goed van menselijk project” is. Iedereen is van harte welkom! U kunt zelfs de hele dag blijven. Er is koffie, soep, slaatjes, enz.

Bovendien is er een crèche aanwezig. Wanneer u niet kunt komen en toch iets wilt geven, kunt u uw bijdrage storten op girorekening 4448725 t.n.v. Actie „t Komt in de bus”, De Wetstraat 35, Baarn.

Utrecht — De kerkeraad van de Chr. Geref. Kerk te Utrecht heeft in principe besloten de avondmaalstafel voor leden van de Ned. Geref. gemeente open te stellen. Omdat ook de kansel zal worden opengesteld voor ds Rietkerk, komt dit neer op een praktische erkenning van de Ned. Geref. Kerk als zusterkerk.

Wapenveld — In het kerkblad van Zwolle troffen we het volgende bericht, onder het kopje: „Een jaar Wapenvelder snuffelhoek”.

Het is een jaar geleden, dat in Wapenveld aan dit experiment werd begonnen.

Want het was een experiment: een verkoop te beginnen van allerlei goederen ten behoeve van goede doeleinden.

Nu — na een jaar — kan gezegd worden dat het experiment is geslaagd. Want: in het afgelopen jaar kon voor acht verschillende doeleinden, nl. zending, Z.O. Aziatische vluchtelingen, Redt een kind, Zending Thuisfront Greet Rietkerk, Evangelische Hogeschool, ontspoorde jeugd, In de Rechte straat en Sonneheerdt, in het totaal f 12.624,— worden ingezameld.

Doordat er weinig kosten worden gemaakt en zo dit mooie resultaat kan worden verkregen, lijkt het ons goed op de ingeslagen weg voort te gaan. Alleen, hierbij graag een enkele opmerking.

Ten eerste: omdat er veel kleding is, verzoeken we om ons **alleen** echt goed en gereinigde kleding te doen toekomen.

Ten tweede: vooral luxe en gebruiksvoorwerpen vinden gretig aftrek. Dus wilt u met de schoonmaak nog eens kijken wat u missen kunt en wilt?

Ten derde: Er is een grote bus komen te staan, waarin u koffie- en theebonnen van Douwe Egberts en Van Nelle kunt deponeren. Voor een gezin is het eindeloos sparen om iets

op deze bonnen te krijgen. En als Snuffelaars samen gaat dat heel wat sneller. De opbrengst van de op de punten verkregen goederen is dan natuurlijk weer voor de Snuffelhoek.

We besluiten met langs deze weg iedereen te bedanken die eraan heeft meegewerkt dit resultaat te bereiken: door iets te maken voor ons; iets bij ons te bezorgen. En natuurlijk ook allen die 's zaterdags kwamen kijken en kopen.

We hopen dat u in de toekomst aan ons zult blijven denken.

P.S. De eerste maand van het nieuwe jaar bracht het recordbedrag van ruim f 1700,— op voor de stichting Redt een kind.

Paascongrescommissie 1980 — Van D.V. 8 t/m 11 april wordt het Paascongres voor gereformeerde studenten en academici in Driebergen gehouden. Het onderwerp van het congres is „Staat en Samenleving”.

Er worden vier lezingen gehouden: di. 8 april: prof. mr. H. J. van Eikema Hommes - De Staat; (aanvang 13.30 uur); wo. 9 april: drs E. van Middelkoop - Staat en natie; do. 10 april: prof. dr S. Griffioen - De Verzorgingsstaat; vr. 11 april: mr. E. Bos - Staat en Straf.

De tweede, derde en vierde lezing beginnen om 10.00 uur.

Plaats van het congres: Conferentieoord „Ons Centrum”, Traay 299, Driebergen.

Uw speciale aandacht vragen wij voor de forumdiscussie over het onderwerp „Bijbel en Kernwapens”, op woensdag 9 april om 19.45 uur. In dit forum zullen plaatsnemen: prof. dr B. Goudzwaard te Oegstgeest; drs H. de Jong te Amsterdam; drs A. Kamsteeg te Amersfoort; prof. dr ir. E. Schuurman te Breukelen.

De forumvoorzitter is drs A. T. Kamsteeg te Dordrecht.

Toegangsprijs forum f 5,—.

De syllabus kan besteld worden door f 5,— over te maken op giro nr. 2181144 t.n.v. B. M. M. de Weger, Meyerskade 4 te Leiden.

Stichting Bijzonder Pastoraat Buitenland — Degenen onder ons die het werk van ds Joseph Doucé in Parijs gesteund of met belangstelling gevolgd hebben, kan meegedeeld worden, dat de Stichting B.P.B. haar taak ten aanzien van dit werk voltooid ziet. Het is van het begin af de bedoeling geweest, dat de Nederlandse steun een tijdelijk karakter zou hebben en het is verblijvend dat het Centre du Christ Libérateur thans op eigen benen kan staan.

Niet dat er geen wensen meer zijn. Integendeel: het centrum heeft dringende behoefte aan een tweede telefoonlijn (de telefonische hulpverlening is omvangrijk) en aan administratieve hulp, de huisvesting van het centrum vraagt om aanpassing en het wordt tijd dat ds Doucé over een afzonderlijke woonruimte kan beschikken.

Daarom doet de stichting nog één maal een beroep op uw vrijgevigheid. Voor deze afscheidsgift kunt u haar girorekening no. 3560909 t.n.v. de Stichting B.P.B. te Amsterdam gebruiken. Wilt u het werk in Parijs ook in de toekomst blijven steunen, dan kunt u daarvoor uw bijdrage overmaken op de voor dat doel geopende rekening bij de Algemene Bank Nederland, Leidseplein, Amsterdam, t.n.v. Pasteur Joseph Doucé, no. 549272674.

Voor uw medeleven en uw steun in

het verleden is de stichting, ook namens ds Doucé, u zeer erkentelijk.

De Stichting B.P.B. zelf blijft voortbestaan om eventueel nieuw werk aan te kunnen pakken. Suggesties hiervoor zijn welkom op haar adres: postbus 11499 te Amsterdam.

nieuws uit breder kring

Woord en Daad — In de nacht van 3 op 4 februari 1976 vond in Guatemala een verschrikkelijke aardbeving plaats. Als gevolg daarvan stortten duizenden huizen in. Binnen 1 minuut verloren 23.000 mensen het leven. Na de ramp trachtten de toch al arme bewoners een nieuw onderkomen te bouwen. Tegen de berghellingen verzezen hutjes van planken, karton en plastic.

Tot heden leven duizenden gezinnen in deze krotten onder de meest erbarmelijke omstandigheden. In dit land staat de regentijd weer voor de deur. Bij hevige regenval stroomt het water dwars door de hutjes heen. Op de vloer liggen de matrassen van de kinderen en hun ouders. Kinderen hebben vaak gezwollen ledematen door het vocht. En ook hier daalt de temperatuur 's nachts af en toe tot het nulpunt.

Daar komt bij dat deze krotten moeten verdwijnen.

In dit gebied gaat Stichting Woord en Daad nieuwe stenen huisjes bouwen. Bestemd voor de 400 gezinnen, welke daar al enkele jaren door deze Stichting gesteund worden. In dit kader worden hier 1800 kinderen financieel geadopteerd voor f 35,— per maand. Verschillende adoptief-ouders maakten indertijd al geld over voor een houten woning. Tot heden is het meeste geld gereserveerd om hiervoor een goede bestemming te vinden. De bouw van deze 400 woningen vergt een grote investering. Elke woning kost nl. f 1.450,—. Toch heeft het Bestuur van Woord en Daad het volste vertrouwen dat dit geld er komt. Omdat deze verre naasten niet aan hun lot over gelaten mogen worden.

Gelden kunnen overgemaakt worden op giro 30.20.900 Gorinchem. Met vermelding „Onder de pannen”.

Galerie 3, Kampen — Woensdagavond 26 maart a.s. om 19.45 uur hoopt Willem L. Meyer een dia-causerie te houden als inleiding op zijn boek „Kunst en Maatschappij - contouren van een culturele revolutie”, Goes 1977.

De lezing wordt gehouden in Galerie 3, Burgwal 96, Kampen en is bedoeld voor een ieder die geïnteresseerd is in vragen betreffende de relatie tussen kunst en christelijk geloof.

Tevens is er de gelegenheid olieverfschilderijen van Rein Pol te bezichtigen, deze loopt t/m 5 april a.s. De toegangstijden: maandag 10.00-13.00 uur, woensdag t/m zaterdag 14.00-18.00 uur, vrijdag ook van 19.00-21.00 uur.

De heer Pol is overigens fijnschilder en docent aan de Groningse Kunstakademie. De laatste jaren heeft hij een opvallend oeuvre gecreëerd, met name stillevens en portretten.

Psalm 113

Na ruim 14 jaar hebben wij aan zijn Heer en Schepper teruggegeven onze

BRAM

Katwijk: J. G. Knol
 Bosch en Duin, „de Wijngaard”: M. A. J. Knol-de Jager
 Katwijk: Hans
 Marijke
 Annemarie
 Karin
 Wil
 Paulien
 Maria
 Carolien

15 maart 1980

Katwijk aan Zee, Sportlaan 3
 Zwammerdam, de „Hooge Burgh”

De begrafenis heeft plaats gehad donderdag 20 maart jl. op de algemene begraafplaats „Duinrust” aan de Parklaan te Katwijk aan Zee.

GEEFT UW ADVERTENTIES SCHRIFTELIJK OP

Uiterlijk tot dinsdagmorgen, 10 uur, dient het materiaal in ons bezit te zijn.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
 Ds H. de Jong;
 H. Langerak;
 Mr. dr J. Meulink;
 D. W. L. Milo;
 Ds E. R. Postma;
 Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
 Riouwstraat 59,
 1521 SC Wormerveer
 Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over
 kerkelijke/christelijke aktivitei-
 ten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
 Brugakker 36-22,
 3704 LP Zeist,
 Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
 Nooitgedacht 3,
 3701 AL Zeist
 Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
 familieberichten
 30 ct per mm.
 Advertenties inzenden tot
 dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
 3956 TD Leersum
 Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
 per halfjaar.
 Buitenland f 45,— p. jaar
 of f 60,— per luchtpost.
 Gironr. 404945 t.n.v. van
 Geref. Persveren. Heem-
 stede.

Abonnementen kunnen ieder
 moment ingaan, doch slechts
 per 31 december eindigen. Op-
 zeggen uiterlijk tot 15 november

DOUANEBEAMBT,
 19 jaar, zoekt

NET KOSTHUIS

te Rotterdam of naaste omgeving.
 Gaarne voor 1 mei 1980.

H. H. Hakvoort,
 telefoon 08380-30720.

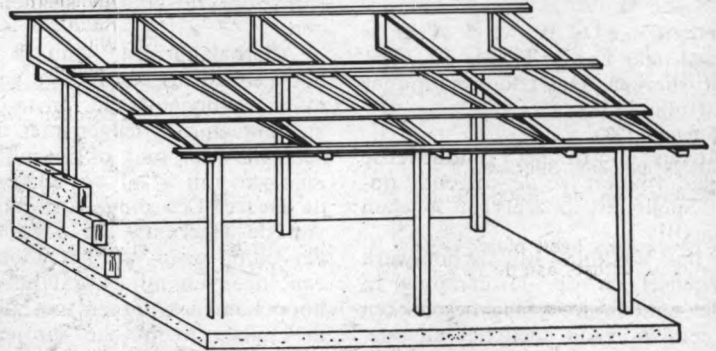
PLAATS

UW FAMILIEBERICHTEN
 IN DIT BLAD!

Stichting Ref. Hulpactie
WOORD EN DAAD
 Giro 3020900
 Gorinchem

HELP HEN AAN EEN ONDERDAK

In 1980 moeten vier krottenwijken in Guatemala verdwijnen. Nieuwe woningen ontbreken echter geheel. Hier worden 400 gezinnen, slachtoffers van de aardbeving in 1976 gesteund door Woord en Daad. Een programma beoogt, voor hen allen dit jaar een solide huis te bouwen. Kosten per huis f 1450,—. Bouwt u allen mee?

St. Ref. Hulpactie Woord en Daad

GIRO 3020900 Gorinchem
 met vermelding „Onder de pannen”.

U kunt hier of in een ander land een kind financieel adopteren voor f 35,— per maand. Inlichtingen: J. Slot, Rembrandtlaan 10, Doorn. Tel. 03430 - 4103. Inlichtingen alg.: I. t Lam, Postbus 560, Gorinchem. Tel. 01830-32550. Privé 23604

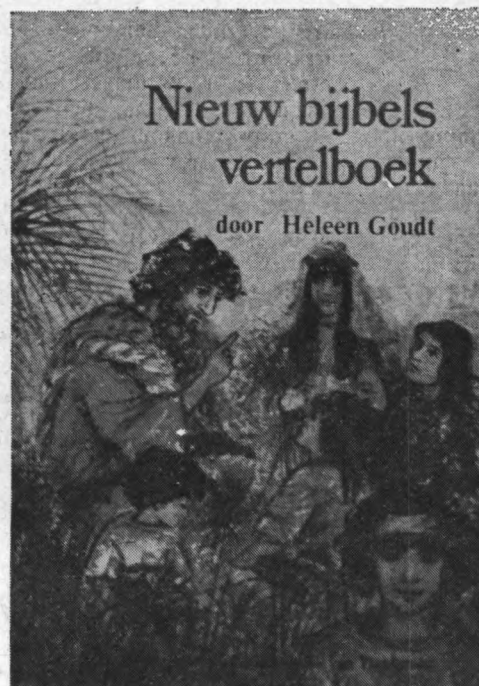
Voor al uw
 handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
 is uw adres
DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
 Nooitgedacht 3 Zeist

De nieuwe kinderbijbel van Voorhoeve

Heleen Goudt

Nieuw bijbels vertelboek

296 blz., geb. f 44,50

Een nieuwe kinderbijbel voor kinderen van 6-10 jaar. Op oorspronkelijke en verrassende wijze brengt de schrijfster het bijbelverhaal tot leven. Om in de gezinnen ook de kleinsten te kunnen betrekken bevat elk hoofdstuk minstens 1 verhaal voor kleuters en peuters. De schitterende kleurenillustraties zijn van Geeske van Tienhoven. De vertellingen zijn zowel uit het Oude als Nieuwe Testament.

Verkrijgbaar bij de boekhandel

JNV VOORHOEVE - DEN HAAG